

Parlament České republiky
POSLANECKÁ SNĚMOVNA
2003

4. volební období

390

INTERPELACE

poslance Miroslava Grebeníčka

na předsedu vlády České republiky Vladimíra Špidlu ve věci dlouhodobě sociálně tvrdého a nekvalifikovaného postupu vlády ve věci důchodů, které jsou českým občanům vypláceny ze Slovenské republiky

a odpověď předsedy vlády České republiky Vladimíra Špidly na interpelaci

Ve smyslu § 112 odst. 4 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, předkládám poslancům následující interpelaci poslance Miroslava Grebeníčka na předsedu vlády České republiky Vladimíra Špidlu a odpověď předsedy vlády České republiky Vladimíra Špidly na tuto interpelaci. Poslanec Miroslav Grebeníček požádal o zařazení uvedené odpovědi na pořad schůze Poslanecké sněmovny. Interpelace a odpověď jsou přílohami sněmovního tisku.

Lubomír Zaorálek v.r.
V Praze dne 8. července 2003

Příloha

Evidenční číslo interpelace: 231

Předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky
PhDr. Lubomír Zaorálek

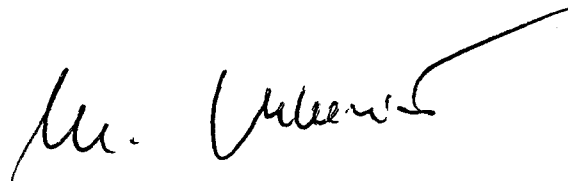
Parlament České republiky kancelář předsedy Poslanecké sněmovny	
Datum: 23-05-2003	
Č.j.: 4832/03	Přílohy: 7

V Praze dne 19. května 2003

Vážený pane předsedo,

obracím se Vaším prostřednictvím s písemnou interpelací na předsedu vlády České republiky PhDr. Vladimíra Špidlu.

Děkuji

doc. PhDr. Miroslav Grebeníček, CSc.

00/1232/03

**Předseda vlády České republiky
PhDr. Vladimír Špidla**

V Praze dne 19. května 2003

Interpelace k dlouhodobě sociálně tvrdému a nekvalifikovanému postupu vlády ve věci důchodů, které jsou českým občanům vypláceny ze Slovenské republiky

Vážený pane předsedo vlády,

obracím se na Vás dle § 110 a § 112 jednacího řádu Poslanecké sněmovny s písemnou interpelací ve věci dlouhodobě sociálně velmi necitlivého a málo odpovědného přístupu vlády k občanům České republiky důchodcům, kteří jsou postiženi v důsledku rozdělení československého státu nízkými penzemi vyplácenými ze Slovenské republiky.

Především, že tíživý sociální problém, který interpeluji, je Vám dobře znám. Připomínám tedy v této souvislosti jen to, že s první interpelací v této záležitosti jsem Vás ještě jako místopředsedu vlády a ministra práce a sociálních věcí oslovil již v říjnu 2001. Tehdy jste mne ujistil v odpovědi č.j.: 702/10/45243/2001, že jde o „momentální problém“ a že „případy jsou individuálně posuzovány v rámci ustanovení o odstraňování tvrdostí, které by se vyskytly při provádění sociálního zabezpečení.“ Současně jste sdělil, že česká a slovenská strana připraví návrh dalšího řešení a požádal o upozornění na konkrétní případy.

Vážený pane předsedo, od doby, kdy jste jako člen vlády výslovně při ústním projednání mé interpelace ve sněmovně odmítl učinit kroky ke koncepčnímu řešení, nedošlo v administrativní praxi k žádnému pozitivnímu posunu. Na újmu český důchodců odkázaných na důchody vyplácené ze Slovenské republiky od té doby opakovaně upozorňoval tisk i postižení občané. Nikdo z těch, kdo se na mne obrátili, nebyl spokojen s Vámi doporučovanými administrativními postupy.

Žádám Vás o kvalifikované posouzení konkrétního případu, kdy se občanka toho, co jste doporučoval, tedy zmírnění tvrdosti zákona, nedovolala ani u Vás ani u ministra Z.Škromacha. Kopii jejího dopisu, který jsem obdržel, přikládám.

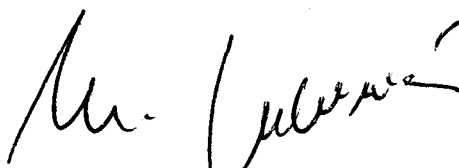
Současně žádám odpověď na tyto otázky:

Kolik občanů České republiky je k letošnímu roku postiženo vyplácením nízkých důchodů ze Slovenské republiky?

Jakému procentu z postižených český stát k dnešnímu dni pomohl řešit tento vážný sociální problém Vámi doporučovanou cestou zmírnění tvrdosti zákona?

Kolik postižených občanů bylo odpovědnými státními orgány odmítnuto a kolik jich o zmírnění tvrdosti z nejrůznějších důvodů dosud nepožádalo?

Považujete nadále za únosné a lidsky přijatelné, aby břemeno domáhání se nápravy závažné sociální újmy vzniklé v důsledku rozdělení státu bylo přesouváno na důchodce? Podotýkám, že stát zde nutí lidi, aby se domáhali toho, co by jim mělo být přiznáno jako samozřejmý právní nárok.

doc. PhDr. Miroslav Grebeníček, CSc.

Brno 22.4.2003

332/03/15

Předseda KSČM
Miroslav Grebeníček
Politických vězňů 9
Praha 1

Vážený pane předsedo,

dovoluji si Vám napsat ohledně mého důchodu který dostávám ze Slovenska. Jako občanka bývalé ČSSR jsem se v roce 1963 provdala za občana ze Slovenska, kde jsem se v roce 1964 přestěhovala. Na Slovensku jsem odpracovala řadu roků až do svého důchodu. V roce 2000 jako důchodkyně, když jsem zůstala sama jsem se přestěhovala ke své sestře do ČR.

Po rozdělení obou států jsem zůstala občankou ČR a jako cizinka s trvalým pobytem jsem žila na Slovensku. Tedy důchod slovenský 6.200 Sk značně skrácený přibližně 4.200 Čk pokaždé jinak to je moje almužna za roky tvrdé práce a odváděmi daní státu v kterém jsem pracovala. Za tři roky co tu žiji jsem přišla o téměř 50.000 Sk. Je to diskriminace nás důchodců, občanů ČR co pobíráme důchod ze Slovenska s jakéhokoliv důvodu. Občane-důchodci kteří žijí na Slovensku a pobírají důchod český jsou ve výhodě oproti nám co tu žijeme jako žebráci. Naše vláda čeká až pomřeme v čele s panem Špidlou.

Na všechny moje žádosti na zmírnění tvrdosti zákona jsem dostala zamítavou odpověď na základě § 4 zákona č.582/1991 Sb. Pan Špidla byl první který moji žádost zamítl. Po něm následoval pan Škromach a prezidentská kancelář. Velmi jsem se rozhodovala že jim můj důchod pošlu aby s jejich příjmi vyšli. Máme všichni co se nás tento problém týká nějakou naději na úpravu nebo se připravit žít jako bezdomovec v lepším případě umřít. Před volbami jste na náměstí Svobody v Brně nápravu sliboval, proto jsem Vás volila.

S pozdravem
Karmanová Oldřiška
Vsetínská 16
Brno-střed
639 00

Parlament České republiky kancelář předsedy Poslanecké sněmovny	
Datum: 16 -06- 2003	
č.j.: 548/703	Přílohy: 1

PhDr. Vladimír ŠPIDLA
PŘEDSEDA VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

V Praze dne 11. června 2003
Čj.: 31394/03 - KPV

Vážený pane poslanče,

obrátil jste se na mne s interpelací ve věci „dlouhodobě sociálně tvrdého a nekvalifikovaného postupu vlády ve věci důchodů, které jsou českým občanům vypláceny ze Slovenské republiky“ (evidenční číslo 231).

Nejde o Vaši první interpelaci v této záležitosti. V listopadu 2001 jsem jako první místopředseda vlády a ministr práce a sociálních věcí písemně odpovídal na Vaši interpelaci ve věci důchodů, které jsou českým občanům vypláceny ze Slovenské republiky (evidenční číslo 816) a ústně pak na interpelaci evidenční číslo 1186 na schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu dne 7. února 2002. Z těchto důvodů nepovažuji za nutné znovu opakovat skutečnosti, se kterými jste již podrobně seznámen (tj. na jakých principech byla uzavřena Smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení č. 228/1993 Sb. – dále jen Smlouva, proč bylo zvoleno kritérium „sídla zaměstnavatele“ ke dni rozdělení ČSFR pro hodnocení veškerých dob zabezpečení získaných za existence společného státu, negativní dopad rozdílného kurzu české a slovenské měny a způsob jeho řešení, apod.) a zaměřím se zejména na kroky, které v mezidobí podniklo Ministerstvo práce a sociálních věcí vůči svému slovenskému partnerovi a na rozbor dalších možností postupu v této věci.

Ministerstvo práce a sociálních věcí iniciovalo jednání s Ministerstvem práce, sociálních věcí a rodiny Slovenské republiky o změně Smlouvy. Ministr práce a sociálních věcí ČR Ing. Zdeněk Škromach se setkal se svým slovenským protějškem,

ministrem Ing. Ludovítem Kaníkem, a navrhl zavedení tzv. „vyrovnávacího příspěvku“, pomocí něhož by rozdílná výše důchodu státu rozhodujícího o nároku na důchod a jeho výši byla dorovnáována na úroveň výše důchodu přijímajícího státu, resp. státu trvalého bydliště takové osoby, pokud tato přeloží své bydliště do druhého státu.

Z výsledku jednání, které proběhlo dne 13.1.2003, je zřejmé, že ze slovenské strany nelze očekávat vůli ke změně Smlouvy. Z jeho závěrů vyplynulo, že způsob konstrukce výpočtu důchodu, jeho výše a výplata zůstane ze slovenské strany nezměněna.

S ohledem na úsilí obou států vstoupit v brzké době do EU je třeba hodnotit existenci či případné změny Smlouvy i z hlediska pravidel pro koordinaci systémů sociálního zabezpečení EU. Tato pravidla jsou stanovena Nařízením Rady (EEC) 1408/1971 a Nařízením Rady (EEC) 574/1972, která v členských státech platí přímo a od kterých se nelze v záležitostech, které upravují, odchýlit.

Slovenská republika a Česká republika se dohodly na tom, že doby zabezpečení získané před rozdělením ČSFR budou po vstupu obou států do EU hodnoceny stejně jako doposud, tj. na základě článku 20 Smlouvy, podle kterého platí, že doby zabezpečení získané přede dnem rozdělení ČSFR se považují za doby zabezpečení toho smluvního státu, na jehož území měl zaměstnavatel občana sídlo ke dni rozdělení ČSFR nebo naposledy před tímto dnem. Jiné řešení nebylo možné, neboť vnitrostátní právní předpisy České republiky ani Slovenské republiky rozdělení „federálních“ dob pojištění mezi Českou republiku a Slovenskou republiku neobsahují. Ostatní ustanovení Smlouvy budou ve vztahu k občanům České republiky a Slovenské republiky nahrazena komunitárními předpisy.

Zachování aplikace ustanovení dvoustranné smlouvy v rámci pravidel EU předpokládá její vklad do příloh Nařízení Rady (EEC)1408/71 (dále jen Nařízení), který podléhá schválení orgánů ES. Sama Smlouva se vztahuje na všechny osoby, které podléhají nebo podléhaly předpisům smluvních států. S ohledem na zájem omezit

navrhované řešení pouze na občany České republiky a Slovenské republiky nelze souhlas dotčených orgánů a priori předpokládat. Jedním ze základních principů práva EU je totiž rovnost nakládání se všemi jejími občany. Další problém lze spatřovat v možnosti resp. nemožnosti exportu přiznaného „dorovnání“ v případě přestěhování na území jiného členského státu EU. I zde by šlo o rozpor se zásadou rovnosti území obsaženou v právu EU. Případný nesouhlas příslušných orgánů EU by znamenal, že dohodnuté ustanovení by nemohlo být ve vztazích mezi Českou republikou a Slovenskou republikou aplikováno.

Z článku 6 Nařízení, který upravuje Úmluvy o sociálním zabezpečení nahrazené tímto Nařízením, vyplývá, že Nařízení nahrazuje dvoustranné smlouvy, pokud jde o osoby a otázky, jichž se týká. Podle článku 7 odst. 2 písm c) Nařízení bez ohledu na ustanovení článku 6 budou nadále platit ustanovení úmluv o sociálním zabezpečení uvedené v Příloze III.

Nařízení neobsahuje výslovný článek o odstraňování tvrdostí v systémech sociálního zabezpečení. Lze z toho dovodit, že ustanovení dvoustranných smluv o odstraňování tvrdostí jsou použitelná pouze podle znění těchto smluv (tj. článek 26 Smlouvy).

Ještě uvádím, že Smlouva mezi členskými státy EU a deseti kandidátskými zeměmi o přistoupení k EU výslovně uvádí v Příloze III. ustanovení pod bodem 44, že článek 20 Smlouvy (tj. sídlo zaměstnavatele ke dni rozdělení federace) zůstává nadále použitelný bez ohledu na článek 6 Nařízení.

V mezinárodní praxi včetně koordinace systému sociálního zabezpečení v rámci EU není otázka snižování hodnoty důchodů v důsledku kurzovních rozdílů řešena. Existuje rozhodnutí Evropského soudního dvora č. 238/81 ve věci Van der Bunt-Craig, z něhož vyplývá, že právo ES neukládá smluvním státům řešit otázku směnných kurzů při vzájemné výplatě dávek, ani nevyžaduje přepočtení dávek, jejichž výše byla stanovena v jiném členském státě z důvodu kolísání kurzů příslušných měn.

Z výše uvedeného vyplývá, že řešení Vámi zmiňovaného problému změnou Smlouvy nepřichází v úvahu. Zůstává tak na vůli České republiky, aby v případě, vyskytnou-li se při provádění Smlouvy tvrdosti, byly jednostranně řešeny. A to je také současná praxe – odstraňování tvrdostí na základě článku 26 Smlouvy a dále podle § 4 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

Případné řešení problému jiným způsobem, tj. vnitrostátním právním předpisem, se na první pohled může jevit jako legislativně jednodušší, než změna Smlouvy, protože není závislé na stanovisku druhé smluvní strany. Pokud bychom pominuli smluvní charakter vyrovnávacího příspěvku a uvažovali o jeho zavedení do vnitrostátního předpisu jako o jednostranném kroku české strany bez reciprocity ze strany Slovenské republiky, museli bychom se vyrovnat s jedním ze základních principů koordinace v EU, a to s principem rovného nakládání s migrujícími osobami v rámci jednotného území EU.

Zavedení vyrovnávacího příspěvku by předpokládalo definovat ho jako novou dávku a stanovit okruh osob, kterých by se týkala. Zúžit okruh příjemců takové dávky pouze na české státní občany, trvale žijící na území České republiky, kterým je vyplácen důchod ze Slovenské republiky, by bylo podle mého názoru v přímém rozporu se základním principem koordinace v EU, tj. s principem rovnosti nakládání s migrujícími osobami v rámci jednotného území EU. Vyrovnávací příspěvek by musel být koncipován tak, aby se vztahoval na všechny občany EU.

V praxi se jako nejschůdnější a v podstatě jako jediná reálná možnost řešení daného problému jeví řešení stávající, tj. vyrovnávání výše slovenských důchodů vyplácených osobám trvale žijícím v České republice cestou aplikace článku 26 Smlouvy nebo s použitím § 4 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů. V této souvislosti mi však dovoluňte upozornit, že jde o řešení mimořádné a že nelze automaticky vyhovět všem žadatelům, kteří se touto cestou vyrovnání výše svého důchodu vypláceného ze Slovenské republiky domáhají, neboť to by znamenalo naprosté popření principů, na kterých byla Smlouva uzavřena.

Rozhodnutím ministra práce a sociálních věcí ze dne 18.1.1999, kterým byl po sedmi letech po vstupu Smlouvy v platnost přehodnocen způsob posuzování žádostí s použitím ustanovení o odstraňování její tvrdosti, byla zpřísněna kritéria pro poskytování vyrovnání, tzv. rozdílu. Ministr tehdy jednoznačně stanovil, že kladně mohou být řešeny jen případy, kdy:

- a) občan měl sídlo zaměstnavatele ke dni rozdělení federace ve Slovenské republice a pracoviště v České republice,
- b) se jednalo o poživatele důchodu přiznaného v České republice do 31.12.1992, před tímto datem se odstěhoval na území dnešní Slovenské republiky, a po tomto datu se vrátil zpět do České republiky,
- c) občan celý život žil v České republice a za prací na území Slovenské republiky jen dojížděl nebo střídal zaměstnavatele v České republice a ve Slovenské republice,
- d) jde o zvlášť závažné sociální důvody (bezmocnost, věk nad 80 let), kde zákon předpokládá péči blízké osoby.

V intencích uvedeného rozhodnutí jsou již téměř čtyři a půl roku posuzovány žádosti o mimořádné řešení podle § 4 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb. Za tuto dobu byla zamítnuta řada žádostí, kdy občan neprokázal celoživotní pracovní aktivitu a ani pobyt na území České republiky. Typickým případem, který nelze kladně vyřídit, je i případ paní Oldřišky Karmanové z Brna, jejíž dopis jste ke své interpelaci připojil a která nespĺňuje ani jedno z výše uvedených kritérií. Paní Karmanová se narodila na území dnešní České republiky, kde žila a pracovala do roku 1964. V roce 1964 se přestěhovala na území dnešní Slovenské republiky, kde pracovala od roku 1964 až do přiznání starobního důchodu v roce 1995, tj. převážnou část svého aktivního života. Do České republiky se přestěhovala v roce 2000 po pěti letech pobírání slovenského důchodu. K přestěhování v jejím případě nevedly ani zvlášť závažné sociální důvody, proto nemohlo být žádostem paní Karmanové o odstranění tvrdosti zákona vyhověno.

K Vámi požadovaným statistickým údajům uvádím:

Počet důchodců, kterým je důchod vyplácen ze Slovenské republiky do České republiky, činil k 31. květnu tohoto roku 2561. Z toho v 846 případech byla převzata

výplata důchodu Českou správou sociálního zabezpečení s tím, že důchody byly vypočteny podle předpisů o důchodovém pojištění České republiky s použitím článku 26 Smlouvy. Sociální pojišťovna v Bratislavě v těchto případech refunduje tyto důchody na účet České správy sociálního pojištění. Ve 142 případech poukazuje Sociální pojišťovna v Bratislavě prostřednictvím ČNB důchody přímo důchodcům žijícím na území České republiky a Česká správa sociálního zabezpečení jim s použitím ustanovení § 4 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb. poskytuje vyrovnávací rozdíl mezi výší důchodu vypláčeného Sociální pojišťovnou v Bratislavě a výší důchodu, která by náležela podle českých předpisů o důchodovém pojištění, nebýt Smlouvy. Z celkového počtu důchodů vypláčených ze Slovenské republiky, tj. 2561, se vyrovnává výše v 988 případech. Z České republiky do Slovenské republiky jsou k témuž datu vypláceny důchody 9151 důchodcům.

V době od Vaší poslední interpelace na téma slovenských důchodů, tj. od ledna 2002 do 31. května 2003, bylo podáno poživateli slovenských důchodů 291 žádostí o odstranění tvrdosti, z toho 105 bylo vyřízeno kladně a 186 bylo zamítnuto. Důvodem k zamítnutí žádostí byla skutečnost, že poživatelé těchto důchodů zpravidla neměli v České republice téměř žádný pracovní vztah, protože po většinu svého aktivního života žili a pracovali ve Slovenské republice.

Vážený pane poslanče, jsem přesvědčen, že ministr práce a sociálních věcí postupuje při rozhodování o odstraňování tvrdostí dostatečně citlivě a odůvodněné případy řeší kladně. Je zcela pochopitelné, že občané, kterým nebylo vyhověno, jsou nespokojeni, ale je třeba respektovat faktický stav, tj. rozdělení ČSFR a způsob rozdělení závazků mezi dva suverénní státy způsobem, na jakém se dohodly ve Smlouvě.

S pozdravem

Vážený pan

Doc. PhDr. Miroslav Grebeníček, CSc.

Poslanec Poslanecké sněmovny PČR

Praha